

Philharmonie Haarlem

Programma

Amsterdam Sinfonietta

Het Romantisch Soloconcert

Candida Thompson, concertmeester/altviool

Simone Lamsa, viool

Philharmonie - Grote Zaal

donderdag 30 september 2010, 20.15 uur

Wolfgang Amadeus Mozart 1756-1791

Sinfonia concertante in Es, KV 364

* Allegro maestoso

* Andante

* Presto

Wolfgang Amadeus Mozart

Adagio in E, KV 261

- Pauze -

Ludwig van Beethoven 1770-1827

Gustav Mahler 1860-1911

Strijkkwartet nr.11 in f op.95 'Serioso'

* Allegro con brio

* Allegretto ma non troppo

* Allegro assai vivace, ma serioso

* Larghetto espressivo-Allegretto agitato

Gustav Mahler

Adagietto (uit 'Vijfde symfonie' in cis, 1902)

Toelichting

Was Mozart violist?

Wie denkt aan Mozart als uitvoerend musicus, ziet hem waarschijnlijk achter een klavecimbel of fortepiano zitten. En dat beeld klopt. Mozart was een begenadigd klavierspeler, maar geen klavierleeuw. Hij had een broertje dood aan holle virtuositeit. Maar Wolfgang was door zijn vader Leopold van jongs af aan opgeleid als dubbeltalent. Hij speelde klavecimbel én viool. Het was ook als violist dat Mozart zijn eerste baan kreeg. Al op zijn dertiende werd hij benoemd tot onbezoldigd concertmeester van de hofkapel van de aartsbisschop van Salzburg, waar ook zijn vader meespeelde als vice-kapelmeester. Mozart schijnt jarenlang met enige tegenzin het orkest geleid te hebben, en Leopold mopperde over zijn geringe animo voor de viool: 'Je schijnt zolang je in München verbleef geen viool gestudeerd te hebben. Dat doet me veel verdriet. Brunetti [eerste violist in Salzburgse hofkapel] prijst je de hemel in.' En naar aanleiding van Mozarts vioolspel in zijn eigen Cassatio in Bes schreef Leopold: 'Dat alles groots verliep tijdens je laatste Cassation verwondert me niets. Je weet zelf niet hoe goed je viool speelt, als je er tenminste eer inlegt en elegant, kernachtig en intelligent wilt spelen, ja, alsof je inderdaad de beste violist van Europa bent.' Maar Mozart kon al sinds zijn kinderjaren de schelle vioolklank zo dicht bij zijn oren moeilijk verdragen en verzocht de hofkapel vanaf het klavecimbel te mogen dirigeren. Vergeefs.

Niettemin hield Mozart zich in de jaren 1773 tot 1777 intensief met de viool bezig. Hij was in Italië bevriend geraakt met een violist, en trad in Salzburg zelf vaak op als violist in concerten, daartoe natuurlijk aangespoord door zijn vader. Mozart schreef ruim dertig sonates voor viool en zes vioolconcerten. Om nog maar te zwijgen over de vele serenades en andere gelegenheidswerken die hij voorzag van fraaie vioolsolo's. Het eerste Vioolconcert in Bes KV207 dateert van 1773. Twee jaar later volgde de rest van de serie, namelijk nog eens vijf stuks.

Waarschijnlijk was Leopold ook de drijvende kracht achter het ontstaan van Wolfgangs Sinfonia Concertante voor viool en altviool in Es KV 364. Hij raadde zijn zoon aan zich in dit aanschouwelijke genre te bekwamen voor openbare concerten. Voor concertorganisatoren was de sinfonia concertante een erg aantrekkelijk fenomeen, want het publiek zag graag de spectaculaire wedijver tussen de verschillende solisten. Het kan goed zijn dat Wolfgang samen met zijn vader de Sinfonia concertante in Es in Salzburg heeft uitgevoerd. Mozart legde daar de laatste hand aan het stuk in de zomer of vroege herfst van 1779. Een eigenaardigheid qua klank valt meteen op bij de altviool. Die is een halve toon hoger gestemd dan normaal, waardoor de klank briljanter wordt en dubbelgrepen gemakkelijk te realiseren zijn. Opvallend is dat het werk niet de gebruikelijke zonnige sfeer ademt als eigen aan het genre. Het Andante in c-klein doet

zelfs bijzonder droef en klaaglijk aan. Dat is wel eens verklaard uit Mozarts pijnlijke ervaringen tijdens de reis die hij in 1777/78 samen met zijn moeder maakte. In Mannheim, München en Parijs was hij weer eens koortsachtig op zoek naar opdrachten, maar oogstte slechts negatieve reacties. Hij werd verliefd op de mooie zangeres Aloysia Weber, de zus van zijn latere vrouw Constanze die hem afwees. Intussen zette Leopold hem per brief onder druk: 'Vooruit, naar Parijs met jou!'. Tot overmaat van ramp overleed Wolfgangs moeder in Parijs. In een zeer ontroerende brief bracht Mozart zijn vader van haar dood op de hoogte: 'Mon très cher Père...'. Dat is de achtergrond van de prachtige Sinfonia concertante in Es KV 364 van Mozart.

Adagio in E KV 261

Mozarts Vioolconcert nr.5 in A KV219 wordt algemeen beschouwd als zijn meest geslaagde en omvangrijkste werk in het genre en is volgens sommigen het beste vioolconcert uit de tweede helft van de 18de eeuw überhaupt. Het vanavond gespeelde Adagio in E KV261 was gedacht als vervanging van het langzame deel uit dit het vijfde Vioolconcert voor Antonio Brunetti die Mozart in 1777 opvolgde als concertmeester. Het lieflijke Adagio laat violsolist mooie ruimte voor improvisatie in een cadens.

Beethoven / Mahler: Strijkkwartet in f, op. 95 'Serioso'

Ludwig van Beethoven schreef zijn Strijkkwartet in f-klein op.95 als een woedende reactie op de afwijzing na een huwelijksaanzoek dat hij gedaan had aan ene Therese Malfatti, een bloedmooi jong meisje. Beethoven koos hier de meest donkere toonsoort f-klein, net als in zijn vechtlustige en razende Pianosonate 'Appassionata'. Hier geen milde berusting in het noodlot, een kalm en beheerst musiceren. Nee, heftige woede-uitbarstingen afgewisseld met klaaglijke verzuchtingen. De contrasten zijn enorm, de stemming kan om de paar seconden plots omslaan. Hier klinkt gevloek, pijn, verdriet. Gedurende het hele kwartet zijn twee tegengestelde krachten met elkaar in gevecht, de woede en het verdriet. Pas helemaal aan het eind klinkt een korte uitbarsting van triomf. Beethoven komt toch weer als overwinnaar uit zijn innerlijk conflict tevoorschijn. Dit is het enige kwartet dat Beethoven een bijnaam gaf: Serioso. (serieus, ernstig). Beethoven vond het werk alleen geschikt voor de kleine intieme kring van echte kenners, en wilde absoluut niet dat het in het openbaar zou worden uitgevoerd. Hij had er zich te zeer in bloot gegeven. Gustav Mahler wilde door zijn bewerking voor strijkorkest in 1899 juist een groter publiek ermee kennis laten maken.

Mahler: Adagietto (uit Vijfde symfonie in cis)

Groot is het contrast met het Adagietto uit Gustav Mahlers Vijfde Symfonie, een intiem stuk voor strijkers en harp. In zijn beroemde film Death in Venice (1971) naar de novelle van Thomas Mann (1912) gebruikte Lucchino Visconti deze klinkende liefdesverklaring als filmmuziek. In zijn symfonieën had Mahler naar Wagners voorbeeld het orkestapparaat

drastisch uitgebreid, het meest vérgaand in zijn Achtste, de Symphonie der Tausend. Maar tegelijkertijd dunde hij het ensemble weer enorm uit tot bijna kamermuziekbezetting: het Adagietto uit de hier gespeelde Vijfde is alleen voor strijkers en harp. Het meest extreme voorbeeld vindt men natuurlijk in de ijle lijnen van het laatste deel van de Negende en het langzame deel uit de Tiende. Het Adagietto in F-groot is een van de meest intieme stukken die Mahler ooit voor orkest schreef. Mahler was eigenlijk niet de man van de Adagio's, want alleen in zijn Vierde en zijn Negende Symfonie kwam hij er toe een echt langzaam deel te componeren. In het voortdurend opstuwende en weer kalmerende Adagietto met zijn schitterende thematiek en het prachtige lijnenspel van strijkers en harp komt het gekwelde en bruisende betoog van deze noodlottige symfonie een ogenblik tot rust.

Biografie

Amsterdam Sinfonietta

Al twintig jaar is Amsterdam Sinfonietta het enige professionele strijkorkest in Nederland. Het gezelschap treedt regelmatig op in concertzalen over de hele wereld. Het ensemble bestaat uit 22 kamermuziekspecialisten, allemaal strijkers. De musici spelen doorgaans zonder dirigent maar onder leiding van Candida Thompson, concertmeester sinds 1995 en artistiek leider sinds 2003. Het repertoire omvat uiteenlopende muzikale stijlen, van barok tot hedendaagse muziekstukken. De nadruk ligt op het repertoire voor strijkers, waaronder kamermuziekwerken uitgevoerd in strijkorkestbezetting. Bij gelegenheid breidt Amsterdam Sinfonietta zich uit tot kamerorkest. Amsterdam Sinfonietta onderscheidt zich van 'reguliere' kamerorkesten door het grote belang dat wordt gehecht aan een 'kamermuziekmentaliteit'. Deze aanpak garandeert een maximale inzet en een grote betrokkenheid van de musici, wat resulteert in optredens met een zeldzame dynamiek en intensiteit.

Amsterdam Sinfonietta heeft inmiddels een aanzienlijk aantal cd's opgenomen. De opname van het Strijkkwartet opus 135 van Beethoven en William Waltons Sonata for Strings werd onderscheiden met de 'Editor's Choice' in het toonaangevende Engelse muziektijdschrift Gramophone. De opname met strijkkwartetten van Dmitri Sjostakovitsj kreeg een 10 van het muziektijdschrift Luister. De meest recente cd van Amsterdam Sinfonietta, 'The Bohemian Album', met werken van de drie Tsjechische componisten Dvořák, Haas en Schulhoff, is eind mei 2009 verschenen op het label Channel Classics en werd zeer positief besproken.

Candida Thompson

Sinds juli 2003 is Candida Thompson artistiek leider van Amsterdam Sinfonietta. Zij leidt het orkest vanuit haar positie als concertmeester. Bij het aanvoeren van een project hecht Candida Thompson grote waarde aan de individuele inbreng van alle musici en de door

onderlinge interactie opgeroepen energie. Haar muzikale benadering vraagt een maximale inzet en een hoge betrokkenheid van de musici, wat resulteert in optredens met een zeldzame dynamiek en intensiteit.

Candida Thompson studeerde bij de vermaarde pedagoog David Takeno aan de Guildhall School of Music and Drama, waar zij in 1989 haar solistendiploma met onderscheiding behaalde. Ze bekwaamde zich verder aan het Banff Centre for the Arts in Canada en speelde in verschillende internationale orkesten. Candida Thompson ontving diverse prijzen op nationale en internationale concoursen. Als soliste trad zij op in Engeland, Duitsland, Denemarken, Italië, Finland, Zweden, Tsjechië, Florida en Hong Kong.

Naast haar internationale solocarrière houdt Candida Thompson zich intensief bezig met kamermuziek. In oktober 1998 speelde zij werken van Brahms met Isaac Stern en leden van Amsterdam Sinfonietta in het Concertgebouw in Amsterdam. In zijn laatste biografie schreef Stern: 'Ik wil kamermuziek blijven spelen en dan vooral met jonge musici (...), jonge collega's die bezig zijn naam te maken, zoals Jonathan Biss, Candida Thompson en Sarah Chang.' Candida Thompson nam verschillende keren deel aan het Kuhmo Festival in Finland en de laatste jaren was zij regelmatig te gast bij het kamermuziekfestival La Musica in Florida, waar ze musiceerde met musici als Bruno Giuranna, Frans Helmerson, Isabelle Faust en Joseph Silverstein. Ook trad ze op tijdens het kamermuziekfestival van Boston en is ze elke zomer betrokken bij de Canossa-masterclasses in Reggio Emilia in Italië. In het afgelopen seizoen speelde Candida Thompson Mustonen's Tripelconcert met de violisten Pekka Kuusisto en Elisabeth Perry in de prestigieuze ZaterdagMatinee Serie in het Concertgebouw in Amsterdam.

Simone Lamsma

Nederlandse violiste Simone Lamsma vestigt zich snel als een wereldwijd veelgevraagd solist en kamermusicus. Sinds zij op 14-jarige leeftijd haar debuut maakte met het Noord Nederlands Orkest onder Takuo Yuasa, waarmee zij het 1e vioolconcert van Paganini uitvoerde, trad zij op in vele belangrijke concertzalen in de wereld. Zij werkte met vermaarde dirigenten zoals Sir Andrew Davis, Eri Klas, Sir Neville Marriner, Lord Yehudi Menuhin, Arild Remmereit, Yan Pascal Tortelier, Takuo Yuasa en Jaap van Zweden en verscheen met vele vooraanstaande orkesten.

Enorm succesvol tijdens internationale vioolconcoursen, won Simone Lamsma de zilveren medaille in de prestigieuze International Violin Competition of Indianapolis (2006), de 1e prijs in de China International Violin Competition (2005) en de 1e prijs in de Benjamin Britten International Violin Competition (2004). Over haar uitvoering van het Britten Concert tijdens het Gala Concert van het Britten Concours met het London Symphony Orchestra onder Sir Andrew Davis, schreef de London Times: "...the Young Dutch player (born 1985) displayed a genuinely winning combination of musicality and technical

command...” Onder haar vele andere bekroningen, studiebeurzen en laureatenprijzen bevindt zich de 1e prijs Nederlands Nationaal Vioolconcours 2003 (‘Oskar Back’). In 2007 werd Simone Lamsma genomineerd voor een Nederlandse VSCD klassieke muziekprijs 2007 in de categorie ‘Nieuwe Generatie Musici’. NRC Handelsblad kondigde haar aan als “de opvallendste violiste van de jongste lichting”.

In 2006 verscheen Simone Lamsma’s debuut recital CD bij het Naxos label met werken van Edward Elgar. De CD is met groot enthousiasme ontvangen en kreeg prachtige recensies in onder andere Strad Magazine (“...She [Simone Lamsma] has a seriously fine technique and impeccable intonation, and puts these to use with mature musical intelligence...”) en de Telegraph UK (“...With her Japanese pianist [Yurie Miura], she [Simone Lamsma] brings rich tone and immense quality to Elgar’s sonata...”). De CD was “Classic FM’s Best Buy” in September 2006 en “Instrumental and Chamber Disc of the Month” in Classic FM Magazine. Simone Lamsma’s tweede CD voor Naxos met opnamen van vioolconcerten van Louis Spohr, in samenwerking met Sinfonia Finlandia onder Patrick Gallois, is begin 2009 verschenen. Ook deze CD is bijzonder goed ontvangen: “Lamsma plays Spohr with authority - with technical aplomb and a silken, slender sound that recall Heifetz's. She sparkles in the higher registers....and sounds throaty in the lower ones; such unobtrusive muscularity, coupled with silvery violinistic solidity, makes her a credible exponent of Spohr's music.” Fanfare July/August 2009

Simone Lamsma begon met viool spelen op 5-jarige leeftijd, en verhuisde naar Engeland toen zij 11 jaar was om aan de Yehudi Menuhin School verder te studeren bij violdocent Hu Kun. Zij zette haar studie voort aan de Royal Academy of Music in Londen, en vervolgde deze vanaf 2004 bij violdocent Maurice Hasson. Zijnde de jongste student ooit die het Bachelor of Music programma volgde, studeerde zij op 19-jarige leeftijd cum laude af, en werd beloond met de prestigieuze ‘HRH Princess Alice’s Prize’ voor ‘exemplary studentship’, de ‘Louise Child Prize’ voor de ‘highest achievements of the Bmus Graduands’ en de ‘Roth Prize’ voor ‘the best violin exam result’. Simone Lamsma bespeelt de ‘ex-Chanot-Chardon’ Stradivarius (label Cremona 1718), die haar genereus ter beschikking is gesteld door een anonieme bruikleengever.

Musici

Solisten

viool: Simone Lamsma

altviool: Candida Thompson

Viool 1

Candida Thompson

Adelina Hasani

Sjaan Oomen

Nicoline van Santen

Karen Segal

Ingrid van Dingstee

Viool 2

Jacobien Rozemond

Inki Varga

Petra Griffioen

Nina de Waal

Kerstin Hoelen

Diet Tilanus

Altviool

Daniel Bard

Frederik Boits

Els Goossens

Anna den Herder

Ernst Grapperhaus

Cello

Kaori Yamagami

Maarten Mostert

Örs Köszeghy

Charles Watt

Contrabas

Matthew Midgley

Erik Spaepen

Hobo

Aisling Casey

Anita Janssen

Hoorn

René Pagen

Pierre Buizer

Harp

Gwyneth Wentink

